

Stig Jägerskiöld, "J.A. Meijerfelts betänkande 1718 om den militärpolitiska situationen", Karolinska Förbundets Årsbok 1935.

pag. 167

Generalguvernören över Pommeren, kungliga rådet, generalen greve J.A. Meijerfelt hade efter Stralsunds fall, vars försvar had vid Karl XII:s sida lett, av konungen endast brukats för fullgörandet av uppdrag med tillfällig betydelse. Dock hade Meijerfelt efter förmåga följt med den militärpolitiska situationens utveckling. Ej utan kritik har han iakttagit sin konungs åtgärder, och en av de första dagarna av november månad 1718 sände han efter allt att döma av eget initiativ och under utnyttjande och uttryckligt åberopande av sin forna höga ställning i sin herres förtroende denne ett utförligt och synnerligen frispråkigt betänkande angående det bästa sättet att utnyttja Sveriges militära tillgångar. Betänkandet, som aldrig tillförne uppmärksamats, är ur flera synpunkter märkligt, och meddelas härmed Årsbokens läsare.¹

¹ I vol. F 177 i Uppsala Universitetsbiblioteks handskriftssamling förvaras tvenne koncept till detta betänkande. Det ena är helt av M.'s hand, det andra en renskrift av originalkonceptet men försett med rättelsers av M. Vid avtrycket har det senare konceptet följts, utan att utgivaren ansett det nödigt, att meddela de förefintliga skilligheterna i stavningen och de smärre olikheterna i stilistiskt hänseende emellan de bägge aktstyckena. Det brev, som M. samtidigt med memorialet sände konungen, har ej ansetts vara av sådant intresse, att ett offentligt förordande ansetts motiverat.

Gouverneur-generaal van Pommeren, koningsraad, generaal graaf M. werd na Stralsunds val, bij wier verdediging hij de zijde van K. had gezocht, door de k. slechts gebruikt ter vervulling van opdrachten met een toevallige betekenis. Toch heeft M. naar vermogen de militair-politieke ontwikkelingen gevolgd. Niet zonder kritiek heeft hij de maatregelen van z'n k. beschouwd, en één van de eerste dagen van nov. 1718 zond hij, naar alles te beoordeelen uit eigen initiatief en met benutting en uitdrukkelijk beroep op zijn vroegere aan hem toevertouwde hoge positie in zijn leger, een uitvoerig en bijzonder vrijbespraakt bericht over de beste wijze om de Zweedse militaire middelen te benutten. Het bericht, dat nimmer eerder is opgemerkt, is vanuit meerdere gezichtshoeken van belang en informeert hiermee de jaarboeklezers.

In deel F 177 Handschriftenverzameling Universiteitsbibliotheek Uppsala komen twee teksten van het bericht voor. Het ene is van M.'s hand en het andere een schoonschrift van het origineel, maar voorzien van M.'s correcties. Bij het afdrukken is de laatste tekst gevolgd, zonder dat de uitgever het nodig heeft geoordeeld de verschillend gebruikte letters en kleine stilistische ongelijkheden tussen de beide stukken te vermelden. De brief, die M. gelijk met het memorandum naar de koning zond, is niet van zodanig belang gezien dat openbaarmaking wordt gemotiveerd.

pag. 168

"M. visar sig i detta memorial dela den rätt allmänt utbredda och redan från flerfaldiga håll betygande misstron gentemot konungens planer på ett norsk fälttåg. Ett av syftemålen med memorialet var för honom därför att prova huruvida han icke genom en hänvändelse till konungen kunde förmå honom att övergiva dessa fälttågsplaner, som sållmänt satte sinnena i uppror. M. dragor härvid ej i betänkande, att i oförblommerade ordalag erinra konungen om de olika tillfällena då han, M., givit goda rådslag - hade konungen följt den, så vore rikets belägenhet nu förvissat ej så vådlig - ."

M. laat in dat memorandum blijken het algemeen verbreide en al van vele zijden getoonde wantrouwen tegen de plannen van de koning voor een Noorse veldtocht te delen. Een van de doelen van het memo was voor hem uit te proberen in hoeverre hij de koning er toe kon zetten diens plannen voor een veldtocht, waarover zoveel opspraak was, op te geven. M. schroomde niet in het bericht de koning hierbij in onverbloemde taal te herinneren aan de ongelukkige gebeurtenissen, terwijl hij, M., de goede raad had gegeven - had de koning deze opgevolgd, dan was de toestand van het rijk nu zeker niet zo gevaarlijk - .

pag. 169

"Någon positiv betydelse kom detta M. program redan av det skälet¹ aldrig att få, att Karl XII stupade fyra veckor efter dess utsändande. Men den höga tanken om rikets militära kraft och politiska möjligheter, som tagar sig flerfaldiga uttryck i generalens betänkande, är vard att observeras. Den franka och uppriktiga ton, som är memorialförfattarens, är ock ett intressant bidrag till kännedomen om de personliga förhållandena och andan hos de män, som omgävo konungen.
¹ I sitt följande brev till Karl XII, daterat Glimminge 29 november 1718, meddelar M., att han den 1 nov. med överstelöjtnant Törnflycht tillsänt konungen sitt betänkande (konc. F. 177 UUB).

Enige positieve betekenis, die M. er aan dacht te geven zou het nimmer krijgen, want Karel XII stierf vier weken na de verzending ervan. Maar de hoge gedachte over de militaire kracht en politieke mogelijkheden van het rijk, die vaak in het bericht van de generaal tot uitdrukking komt, is het waard om in beschouwing te nemen. De vrije en oprechte toon, die de auteur van het memo aanslaat, vormt ook een interessante bijdrage aan de kennis over de persoonlijke verhoudingen en geest bij de mannen, die de koning omringden.

¹ In zijn volgende brief aan Karel XII, gedateerd Glimminge 29-11-1718, deelt M. mee, dat hij de koning zijn bericht op 1-11 met overste T. had toegezonden.

pag. 170 (uit de brief)

"als mit dem in Ukraine, wobey mir auch damahls die Freyheit nahm ohnweit Berezina Strohm Ew.K.Mt: eine Nachricht, so mir zu Handen kam über solch ihr habendes conseil in unterthanigkeit einzusenden."

pag. 172 (uit de brief)

"Wann ich an das bissher sich zugetragene gedencken und meiner E.K.Mt: in unterthanigster Treu und Plicht öfters vorgestellten geringen Gedancken mich erinnere, unter andern, das Vornehmste mit davon, da ich bey meiner ersten Abfertigung von Bender E.K.Mt: so inständig bat, E.K.Mt: möchten sich von da gleich weg und nach dero Reich begeben, und solches nachgehends öfters durch meine unterthanigste Schreiben iteriret (= herhaald), so wäre wol nimmer der Verlust von denen provincen geschehen, und alles nächts Göttl: Hülfe durch E.K.Mt: hohe Gegenwart (=aanwezigheid) redressirt, ebenfals bey E.K.Mt: ankunfft in Pommeren. (...)"
Gl: 1 Novbr 1718.